

Мовознавство

УДК 811.161.2'271.12'367.335:070.48(477.81)

DOI: <https://doi.org/10.29038/2304-9383.2024-37.zin>

Руслана Зінчук, Тетяна Бурковська

Пунктуаційна культура районної газети «Вісник Демидівщини» на рівні складних речень

Стаття присвячена дослідженню пунктуаційної культури регіонального видання «Вісник Демидівщини» на рівні складних конструкцій. У часи модернізації суспільства, коли ЗМІ, подаючи актуальну інформацію, відображають мовну культуру, працівникам медіа потрібно усвідомлювати рівень відповідальності не тільки за зміст висвітленого матеріалу, а й за його мовне оформлення. Сучасні журналістські тексти часто не відповідають критеріям грамотності, що й визначає потребу вивчення мовної культури видань на різних рівнях, зокрема й пунктуаційному. Високим ступенем лінгворизику позначені складні речення. Виявлені в аналізованому виданні помилконебезпечні місця у вживанні розділових знаків при оформленні таких конструкцій зумовили **актуальність** пропонованої наукової розвідки.

Мета дослідження – здійснити аналіз пунктуаційної культури складних речень районної газети «Вісник Демидівщини»; виявити й класифікувати за частотністю допущені анормативи; визначити ступінь лінгворизику кожного їх типу. Фактичний матеріал для реалізації поставленої мети дібрано із 50 випусків регіонального видання за 2022 рік. Закцентовано на основних позиціях використання обов'язкових і факультативних розділових знаків у складних реченнях. Диференційовано виявлені анормативи за типом зв'язку в складних конструкціях.

Результати. Установлено, що найвищий ступінь лінгворизику мають помилки, пов'язані з неправильним пунктуаційним оформленням складних багатокomпонентних конструкцій, серед яких найчастіше простежено випадки порушення пунктуаційних норм у підрядному зв'язку. Меншу кількість анормативів зафіксовано в складно-підрядних реченнях. Спорадично виявлено приклади недотримання правил пунктуації в складносурядних конструкціях. Поодинокі простежено помилки в безсполучникових складних реченнях.

Висновки. Найбільш частотними в досліджуваних медіатекстах є анормативи, пов'язані з пропуском необхідного розділового знака. Помилки, що виникли через наявність зайвого розділового знака або не того, який необхідний у конкретному випадку, фіксовані значно рідше.

Ключові слова: мова медіа, пунктуаційна культура, мовна норма, анорматив, складне речення, складносурядне речення, складнопідрядне речення, безсполучникове речення, ЗМІ, редагування.

Вступ

Нині засоби масової інформації посідають вагоме місце в житті суспільства. Подаючи найактуальнішу інформацію, вони водночас відображають рівень мовної культури держави, а зважаючи на високий рівень довіри читачів, навіть формують його. Однак часто на сторінках видань трапляються випадки порушення норм сучасної української літературної мови, що впливає на свідомість читача, який сприймає мовне оформлення журналістських текстів як правильне. Тож працівникам медіа потрібно усвідомлювати рівень відповідальності не тільки за зміст висвітленого матеріалу, а й відповідність тексту чинним мовним нормам.

Безумовно, важливу роль у контексті мовної грамотності відіграє пунктуаційне оформлення текстів, що часто не вкладається в систему чинних правил. Спорадично автори використовують факультативні розділові знаки, аби логічно та інтонаційно підкреслити певний член речення. Втім, пунктуаційній культурі не завжди приділяють належну увагу. Порушення правил пунктуації в журналістських текстах, мовному оформленню яких довіряють читачі, значно погіршує грамотність населення. Це визначає актуальність вивчення пунктуаційної культури видань, зокрема й на рівні складних конструкцій.

Теоретичний базис

У сучасній науковій парадигмі чимало праць присвячено аналізу лінгвокультури сучасних медіа. Вагомий внесок у розвиток цих досліджень зробила Т. Бондаренко (Бондаренко, 2000; Бондаренко, 2002; Бондаренко, 2003), яка описала феномен помилки, удосконалила поняттєво-категоріальний апарат помилкології та зробила диференціацію лінгвоанормативів на матеріалі газет, розмежувавши мовні (орфографічні, лексичні, фразеологічні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, пунктуаційні, стилістичні, орфоепічні, акцентуаційні), мовленнєві та немовні (логічні, фактичні, естетичні) ненормативні одиниці. Дослідниця визначила, що «помилка – це аноматив, тобто таке ненормативне лінгвоутворення, що виникає в результаті невмотивованого порушення літературної норми і є наслідком неправильних мисленнєвих операцій» (Бондаренко, 2003: 7). Наукові розвідки А. Капелюшного (Капелюшний, 2000; Капелюшний, 2002) присвячено розробці типології помилок на основі телевізійного мовлення та газетних текстів. Досліджує медійні девіації А. Яворський, у наукових розвідках якого здійснено не лише загальний аналіз мовних аномативів (Яворський, 2012б), а й визначено ступінь

лінгворизику окремих їх типів (Яворський, 2012; Яворський, 2012а). Пунктуаційні помилки в мові медіа аналізували І. Мариненко (Мариненко, 2011) й О. Цапок (Цапок, 2013). Пунктуаційну культуру волинських ЗМІ досліджують Н. Шульська та Р. Зінчук (Шульська & Зінчук, 2022; Зінчук, Остапчук & Кевлюк, 2023). Цінною працею є «Пунктуаційний словник-довідник» З. Терлака (Терлак, 2021) як перше видання такого типу, створене на українському мовному матеріалі, та вдала «спроба подати комбіноване пояснення особливостей української пунктуації» (Терлак, 2021: 4).

Виклад основного матеріалу

Проведене дослідження пунктуаційної культури районної газети «Вісник Демидівщини» на рівні складних речень та укладений банк даних типових анормативів дають змогу систематизувати приклади обов'язкового та факультативного вживання розділових знаків в аналізованих медіатекстах; виявити й диференціювати за частотністю допущені анормативи; визначити ступінь лінгворизику кожного типу пунктуаційних помилок.

Проаналізований матеріал засвідчив численні випадки правильного пунктуаційного оформлення складносурядних речень, рівноправні частини яких поєднані протиставними сполучниками: *Особисто знаю лише одного з них, ще одного якимось слухав у Млинові, а решта до цього часу залишалася поза увагою* (28.01.2022. № 4. С. 1). *В основному лікар говорить, але допомагає і медсестра* (06.05.2022. № 16. С. 2). *Старець тут залишився, а жінка прокинулася* (14.10.2022. № 39. С. 4).

Водночас фіксуємо чимало прикладів порушення норм пунктуаційного оформлення складносурядних речень (16,9 % з-поміж загальної кількості виявлених анормативів). Так, найчастіше трапляються випадки, коли кома відсутня між предикативними частинами складносурядного речення, поєднаними одиничним єднальним сполучником *і*: *Таке побажання закарбували люблячі серця на державному прапорі нашої держави _ і воно обов'язково збудеться* (29.04.2022. № 15. С. 1). *Дочекалася з армії _ і в січні 1967 року одружилися* (15.07.2022. № 26. С. 4). *Одного чоловіка поранило _ і він після цього помер* (12.08.2022. № 30. С. 1). *Проводили разом чимало часу _ і дитяча прив'язаність згодом переросла в кохання* (07.10.2022. № 38. С. 2). *Ми поїхали в Рівне _ і нам прийшов на сільську раду дозвіл* (14.10.2022. № 39. С. 4). *Та життя вносить свої корективи _ і згодом колектив розпався...* (04.11.2022. № 42. С. 1). *Та в селі роботи за спеціальністю не було _ і пішла працювати в колгоспний дитячий садок* (25.11.2022. № 45. С. 1).

Батьки Максима були дуже добрими людьми, любили обраницю сина _ і батько щораз привозив невістці домашні смаколики (16.12.2022. № 48. С. 2).

Простежено високу частотність використання журналістами районної газети «Вісник Демидівщини» складнопідрядних речень. Пунктуаційна культура більшості з таких конструкцій відповідає нормі: *На той час в Америці жили два брати та батьки Надії Павлівни, які виїхали раніше (21.01.2022. № 3. С. 4). Відтоді 12 років щороку їздив до нього в Німеччину, де мав окреме приміщення для творчості (15.07.2022. № 26. С. 2). Водночас тішиться їх успіхами та досягненнями, адже сама дуже любила вчитися (02.09.2022. № 33. С. 1).*

Згідно з пунктуаційною нормою, підрядна частина відокремлюється від головної комою, проте задля більшого їх змістового увиразнення іноді ставлять тире. Так званий факультативний розділовий знак фіксуємо в опрацьованих текстах: *Хто скільки зміг чи вважав за потрібне _ стільки пожертвував (18.02.2022. № 7. С. 4). Хто знав цю прекрасну, світлу людину _ пом'яніть щирою молитвою (17.06.2022. № 22. С. 3). Якщо ти звідси пішов _ ти вже не член нашої сім'ї (14.10.2022. № 39. С. 3).*

Втім, пунктуаційні аномалії при оформленні складнопідрядних речень все ж трапляються (27,5 % з-поміж загальної кількості помилок). Так, простежено тенденцію виділення комою підрядної частини, розташованої в середині головної, лише на початку (54 % серед аномативів цього типу): *З важким серцем сьогодні спостерігаємо за розрухою, яку множить війна _ та з душевним болем сприймаємо дорогоцінні втрати Захисників та Захисниць України (03.06.2022. № 20. С. 1). Папку з фото і віршами, серед яких особисті «Маленьке я», «Допоки ми ще тут живем» _ через Богдана Рубчака передав в Америку (15.07.2022. № 26. С. 2). В числі першої десятки щасливчиків, котрі отримали сучасні комп'ютери _ і КЗ «Центральна бібліотека» (30.09.2022. № 37. С. 2) (порушено правило милозвучності (треба: у числі)). Вони побачать, яку красу вони змогли виростити власними руками _ і будуть в захваті (11.11.2022. № 43. С. 3) (порушено правило милозвучності (треба: будуть у захваті)). У лікарні, де є стаціонарне відділення _ стали пропалювати децю раніше (18.11.2022. № 44. С. 1). Цегла, що випалювалася в Новому Тоці _ славилася на всю округу (10.12.2022. № 47. С. 2). Діти, котрі будуть брати участь у забігу в тематичних новорічних костюмах (святого*

Миколая, сніжинок, бурульок, сніговиків, казкових героїв...) _ гарантовано отримують подарунки (16.12.2022. № 48. С. 3). *Через деякий час, щоб дітям було просторіше _ перебралися жити на господарство покійної сестри* (03.06.2022. № 20. С. 3). *Для того, аби у 2022 році вступити в заклад вищої освіти _ випускникам потрібно скласти НМТ* (17.06.2022. № 22. С. 2). *Не міг собі дозволити, щоб його батьків доглядали чужі люди _ і знову, пересильюючи себе, повернувся до рідного села* (15.07.2022. № 26. С. 2). *Він присів і показав, щоб вилізла зі схованки _ і пригостив льодяниками у металевій коробочці* (25.11.2022. № 45. С. 1).

Ще один різновид пунктуаційних помилок – відсутність розділового знака при оформленні підрядної частини перед головною або після неї (41 %): *Коли розпочалося повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну _ Микола Каращук уже був на війні на сході України* (22.04.2022. № 14. С. 1). *Не могли зрозуміти _ до чого цей сон* (17.06.2022. № 22. С. 3). *З тих пір ніхто навіть не знає _ де його тіло знайшло спочинок* (15.07.2022. № 26. С. 4). *Якби винаймати таку квартиру _ потрібно було б платити 18 тисяч за місяць* (16.09.2022. № 35. С. 4). *Дякую всім _ хто підтримував і допомагав* (30.09.2022. № 37. С. 4). *А щоб фірма, розвиваючись, мала свій оберіг _ презентував ікону Божої Матері «Всецариця»* (07.10.2022. № 38. С. 2). *Аби дати дітям усе необхідне _ займались сільським господарством – вирощували курей, продавали овочі* (18.11.2022. № 44. С. 4).

Окрім того, журналісти пропускають необхідну кому перед сполучником *чи*, який приєднує до головної частини складного речення підрядну частину (5 %). Як зауважує З. Терлак, «кома ставиться перед сполучником, якщо підрядна частина стоїть після *чи* в середині головної, або після підрядної частини, коли вона розташована перед головною» (Терлак, 2021: 357). Проаналізований фактичний матеріал засвідчує порушення цього правила: *На вулиці можуть підійти й запитати _ чи не потрібна якась допомога* (22.04.2022. № 14. С. 3). *При цьому у багатьох виникає запитання _ чи буде іще взагалі працювати сектор у Демидівці?* (12.08.2022. № 30. С. 3) (порушено правило милозвучності (треба: *при цьому в багатьох*)).

Серед безсполучникових складних конструкцій в опрацьованих текстах видання «Вісник Демидівщини» фіксуємо чимало прикладів правильного пунктуаційного оформлення речень, частини яких тісно пов'язані між собою за змістом і виражають одночасність або послідовність подій: *А ще в них нутрував нестримний патріотичний*

запал, волелюбні мотиви, у серцях зоріла світла надія на незалежний і самостійний шлях України світовими просторами (28.01.2022. № 4. С. 2). Перша частина – 12 віршів – щасливе число, вірші позитивні, сповнені кохання і надії, друга частина – 13 віршів – щасливе число, вірші, сповнені нотками туги та досади від прощання з коханням (15.07.2022. № 26. С. 2).

Водночас, згідно з пунктуаційною нормою, двокрапку між частинами безсполучникового складного речення ставлять, якщо наступна частина доповнює першу або тільки присудок (між частинами можна вставити сполучник *що*). Коли нема потреби інтонаційно виділяти предикативні частини безсполучникового речення, а перша частина є непоширеною, то після неї інколи ставлять лише кому (Терлак, 2021: 26). У журналістських текстах спорадично фіксуємо випадки вживання такого факультативного розділового знака: *Бачу, звідти їдуть вночі* (16.09.2022. № 35. С. 2). Натомість задля більшого інтонаційного виділення другої частини складного речення автори замість двокрапки інколи використовують тире: *І в ці найскладніші часи непохитно віримо – Господь не залишить нас* (22.04.2022. № 14. С. 1). Як зауважує З. Терлак, нині «розширюються функціональні можливості знака тире, який дозволяє передати ширший спектр змістових відтінків між частинами безсполучникових структур, тому сучасна пунктуаційна практика не завжди вкладається в систему чинних правил» (Терлак, 2021: 30).

Проте журналісти газети «Вісник Демидівщини» спорадично не дотримуються правил пунктуації в безсполучникових складних реченнях (6,5 % з-поміж загальної кількості зафіксованих ненормативних одиниць). Типовими є аномативи, пов'язані з відсутністю необхідного розділового знака (45,45 % з-поміж виявлених помилок цього типу): а) коми: *У середу вже кололи кабанчика, а то й два _ із четверга уже приступали до м'ясного* (25.11.2022. № 45. С. 4). б) двокрапки: *І передала панталони два ящики, сказала _ там потрібно більше, ніж їй* (22.04.2022. № 14. С. 3).

Крім того, простежено більшу супроти пунктуаційної норми частотність використання коми в безсполучникових реченнях із неоднорідними предикативними частинами (54,55 %): *...до речі, тільки сирена, діти дуже організовано всі свідомо виходять* (14.10.2022. № 39. С. 3). *Водій не зміг вибратися самотужки з понівеченого автомобіля, довелося діставати* (28.10.2022. № 41. С. 4). *Однак вступити з першої спроби до Львівського національного університету ім. Івана Франка не вдалося, не пройшла по конкурсу* (02.09.2022. № 33.

С. 1). Однак зауважимо, що сучасна пунктуаційна практика допускає можливість такої заміни, коли потреба інтонаційно виділяти частини безсполучникового речення відсутня.

Пунктуаційні помилки в складних багатокomпонентних реченнях мають найвищий ступінь лінгворизику (49,1 % з-поміж загальної кількості виявлених анормативів). Часто фіксуємо пропущену кому між предикативними частинами, поєднаними одиничним єднальним сполучником *і*, у багатокomпонентному складному реченні (16,7 %): *Пройшов час _ і він дожив, коли починали руйнувати* (14.10.2022. № 39. С. 4). *Роки не щадять нікого, здоров'я підводить _ і наразі знана газдиня, яка усе життя була поміж людей, не залишає рідної оселі* (25.11.2022. № 45. С. 1). Інколи ненормативна відсутність коми керується кількома правилами: *Немає меж Твоїй любові, яка здатна розтопити лід та будь-яке крижане серце, щоб захистити своїх дітей _ і немає місця спокою в серці, допоки Твоїм дітям загрожує небезпека* (06.05.2022. № 16. С. 2). У цьому реченні відсутня друга кома при відокремленні підрядної частини, водночас цей розділовий знак повинен відділити сурядну частину багатокomпонентного речення.

Частини складного багатокomпонентного речення з підрядним зв'язком, за нашими спостереженнями, нерідко оформлені пунктуаційно правильно: *Слід наголосити, що таке заняття було не таким і безпечним, як це може сьогодні хтось вважати* (28.01.2022. № 4. С. 2). *І вдячності від тих, кого підтримала на першій сходинці самостійного життя, кому допомогла зрозуміти, що українське слово, рідна мова – понад усе!* (02.09.2022. № 33. С. 2). *А коли чоловіки з села пішли на фронт, жінки ловили Любу за руки, щоб написала їм з дому якусь звісточку* (11.11.2022. № 43. С. 4). Однак можна натрапити на порушення пунктуації в таких конструкціях, про що свідчать 77,4 % анормативів, зафіксованих на рівні підрядного зв'язку в складному багатокomпонентному реченні.

Так, найвищий ступінь помилконебезпечності мають випадки, коли кома відсутня перед підрядним сполучником. Згідно з пунктуаційною нормою, якщо від головної частини складного речення залежать кілька підрядних, то між ними традиційно ставиться кома. Найчастіше відсутність розділового знака фіксуємо перед підрядним сполучником *аби* у складному багатокomпонентному реченні з послідовною підрядністю: *Доводилося багато працювати _ аби підняти діток, які один за одним поповнювали родину* (03.06.2022. № 20. С. 1). *А власники обійстя теж мають звернутися до лікаря аби впевнитися,*

що загроз її здоров'ю та життю немає (12.08.2022. № 30. С. 2). Старалися _ аби історія нашого краю не переривалася, всупереч тим викликам, які щодня ускладнювали редакційну діяльність (30.12.2022. № 50. С. 1). Такі ж анормативи виявлено в інших типах складних багатоконпонентних речень: *Тепер ми розуміємо _ чому Бог дав нам таке випробування, щоб ми могли послужити для дітей України* (14.01.2022. № 2. С. 2). *Та очікували _ доки достатньо вистоятися, вивітриться і висушиться деревина, щоб не всихалася і не вигиналася* (03.06.2022. № 20. С. 4). *До цього підштовхувала одна бабуся, внук якої вчився в початковій школі і котра побувала за свої переконання в Сибіру, вважала _ що в незалежній Україні мають вивчати ази сповідання віри Господньої* (02.09.2022. № 33. С. 1).

Також автори журналістських текстів не відокремлюють підрядну частину, яка розташована перед головною, у складному багатоконпонентному реченні: *Щоб солдат стріляв _ хтось має виготовити кулю, хтось шукає для них по закордонах амуніцію, хтось пече хліб, а інші донатять і купують супутник* (21.10.2022. № 40. С. 3). *І коли ми переступаємо кабінет _ чи не першою до нас звертається медична сестра, а коли доводиться проходити тривалий курс лікування саме медичні сестри (брати) найближче контактують з пацієнтом, виконують усі призначення лікарям, а то й допомагають в одужанні лагідним словом, що теж для хворого дуже необхідно* (06.05.2022. № 16. С. 1). *Коли читала _ промайнули усі редакційні роки, впродовж яких разом із редакційними друзями-дописувачами творили літопис рідного краю* (23.12.2022. № 49. С. 1). *Де не йдуть бойові дії _ потроху налагоджується життя, обробляються поля, розпочинає працювати бізнес, мале підприємництво* (03.06.2022. № 20. С. 1).

В аналізованих матеріалах кома відсутня й перед сполучником *чи*, що приєднує одну з підрядних частин у складнопідрядному реченні: *Ганна Петрівна відразу ж, коли прийшла у сім'ю, запитала в батька _ чи хрещені діти* (15.07.2022. № 26. С. 2). *Важко було дуже психологічно, тому що робиш і не знаєш _ чи воно буде* (07.10.2022. № 38. С. 4). *Коли під'їхали до площі з картоплею, запитав _ чи можна вирвати корч, щоб подивитися, який врожай* (10.12.2022. № 47. С. 2).

Окрім того, виявлено помилки, що виникли через наявність зайвого розділового знака. Кому перед обома частинами складеного сполучника *тому що* фіксуємо в реченні *Впевнена, що кожен впізнає себе у цих рядках, навмисне не називаю прізвищ, тому, що їх в*

редакційному житті, Богу дякувати, було дуже багато (30.12.2022. № 50. С. 1) (порушено також правило милозвучності (треба: себе в цих рядках)).

Згідно з пунктуаційною нормою, якщо в багатоконпонентному складному реченні збігаються підряд два сполучники, кому ставимо тоді, коли підрядну частину, яка починається другим сполучником, можна опустити чи переставити без шкоди для змісту всього речення. Порушення цієї норми виявлено в такій конструкції: *Зловмисник аргументував це тим, що _аби вивезти дрова із території лісгоспу, потрібно мати всі необхідні документи, зокрема і чек про оплату* (16.09.2022. № 35. С. 3).

Зафіксовано також ненормативне вживання коми між однорідними підрядними частинами, з'єднаними одиничним розділовим сполучником *чи*: *Як зазначив у телефонній розмові, «свою позицію висловив на зборах, які відбулися ще місяць тому, коли просив разом дочекатися, допоки не буде заборонена діяльність церкви на рівні держави, чи всередині церкви відбудеться синод щодо подальшої діяльності»* (27.05.2022. № 19. С. 4).

У журналістів виникають труднощі й у пунктуаційному оформленні складних багатоконпонентних речень, предикативні частини яких поєднані безсполучниковим зв'язком (5,9 %), оскільки «можливість відокремлювати частини складних безсполучникових речень чотирма типами розділових знаків (комою, крапкою з комою, двокрапкою і тире) зумовлює конкуренцію сполучних засобів, що позначається на характері пунктуаційних норм» (Терлак, 2021: 30). Так, уживання факультативного розділового знака фіксуємо, коли потреби інтонаційно виділяти предикативні частини безсполучникового речення немає, а перша частина є непоширеною: *Дивлюся, наші ставлять блокпости, дерева лежать поперек доріг...* (16.09.2022. № 35. С. 2). *Дивлюся, в одних баба сидить завжди в кріслі на порозі, молоді жіночки косять, прибирають у садку* (16.09.2022. № 35. С. 4).

Відсутність розділового знака при безсполучниковому зв'язку предикативних частин простежено в реченні з прямою мовою: *«Зустріли, допомогли з транспортуванням та перенесенням речей. Ці люди потребують підтримки та догляду, впевнений _ на Дубенищині вони почуватимуть себе краще,» - розповів начальник Дубенської РВА Всеволод Пекарський* (22.04.2022. № 14. С. 2) (фіксуємо також неправильну послідовність розділових знаків при прямій мові).

Наукова новизна

Наукову новизну статті визначає ґрунтовний аналіз пунктуаційної культури складних речень, зроблений на матеріалі регіонального видання «Вісник Демидівщини» вперше. Фактичний матеріал для реалізації поставленої мети дібрано із 50 випусків районної газети за 2022 рік. Закцентовано на основних позиціях використання обов'язкових і факультативних розділових знаків у складних реченнях аналізованого видання. Виявлено й систематизовано за частотністю допущені анормативи, визначено ступінь лінгворизичу кожного їх типу.

Висновки

Проаналізований фактаж засвідчив, що потреба вивчення мовної культури медіатекстів на пунктуаційному рівні досі актуальна, адже сучасні журналістські матеріали часто не відповідають критеріям грамотності. У регіональному виданні «Вісник Демидівщини», за нашими спостереженнями, найвищу помилконебезпечність мають випадки неправильного пунктуаційного оформлення складних багатокомпонентних конструкцій (49,1 %), серед яких домінують анормативи на рівні підрядного зв'язку. Меншою частотністю позначене порушення норм у складнопідрядних реченнях (27,5 %). 16,9 % помилок засвідчують недотримання правил пунктуації в складносурядних реченнях. Поодинокі трапляються анормативи в безсполучникових складних реченнях (6,5 %). Факультативні розділові знаки вирізняють пунктуаційне оформлення складнопідрядних і безсполучникових складних речень, а також складних багатокомпонентних конструкцій із цими видами зв'язку. Найбільш частотними є анормативи, пов'язані з пропуском необхідного розділового знака. Помилки, що виникли через наявність зайвого розділового знака або не того, який необхідний у конкретному випадку, фіксовані значно рідше. Перспективу подальших досліджень може становити аналіз пунктуаційної культури інших регіональних видань Рівненщини.

Література

- Бондаренко, Т. Г. (2002). Критерії виявлення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 8, 112–117.
- Бондаренко, Т. Г. (2000). Пунктуаційні помилки як різновид комунікативного шуму. *Лінгвогеографія Черкащини: збірник матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції*, м. Умань, 25–26 травня 2000 р. Київ: Знання, 88–90.

- Бондаренко, Т. Г. (2003). Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ.
- Зінчук, Р. С., Остапчук, С. С., Кевлюк, І. В. (2023). Пунктуаційна культура сучасних онлайн-нових ЗМІ: різновиди анормативів та редагування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 60, 1, 48–52.
- Капелюшний, А. О. (2002). *Стилістика і редагування: практичний словник-довідник журналіста*. Львів: ПАІС.
- Капелюшний, А. О. (2000). *Типологія журналістських помилок*. Львів: ПАІС.
- Мариненко, І. О. (2011). Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень». *Стиль і текст: наук. зб.* / за ред. В. В. Різуна. Київ, 12, 104–114.
- Терлак, З. (2021). *Пунктуаційний словник-довідник. Вид. 2-ге*. Львів: Видавництво «Апріорі».
- Цапок, О. М. (2013). Пунктуаційні помилки в інтернет-виданнях. *Мовознавчий вісник*, 16–17, 250–256.
- Шульська, Н. М., Зінчук, Р. С. (2022). Дотримання редактором пунктуаційних норм у мові медіа. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Київ, 33 (72), 2, 2, 276–282.
- Яворський, А. Ю. (2012) Лексичні помилки на сторінках друкованих ЗМІ. *Українська мова у XXI столітті: традиції і новаторство*. Київ, 248–251.
- Яворський, А. Ю. (2012а). Синтаксичні помилки в журналістських текстах (на матеріалі газети «День»). *Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 1(226), 143–150.
- Яворський, А. Ю. (2012б). Типові мовні помилки на сторінках друкованих ЗМІ Кам'янецьчини. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 29(1), 121–125.

References

- Bondarenko, T. H. (2002). Kryterii vyjavlennia movnykh pomylok pid chas redahuvannia zhurnalistskykh materialiv [Criteria for detecting language mistakes when editing journalistic materials]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*. Kyiv: Instytut zhurnalistyky KNU im. T. Shevchenka, 8, 112–117 (in Ukrainian).
- Bondarenko, T. H. (2000). Punktuaatsiini pomylyky yak riznovyd komunikatyvnoho shumy [Punctuation mistakes as a type of communicative noise]. *Linhvoheohrafiia Cherkashchyny: zbirnyk materialiv mizhvuzivskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, m. Uman, 25–26 travnia 2000 r. Kyiv: Znannia, 88–90 (in Ukrainian).
- Bondarenko, T. H. (2003). Typolohiia movnykh pomylok ta yikh usunennia pid chas redahuvannia zhurnalistskykh materialiv [Typology of language mistakes and the way to correct them while editing journalistic materials]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.01.08. Kyiv (in Ukrainian).

- Zinchuk, R. S., Ostapchuk, S. S., Kevliuk, I. V. (2023). Punktuatsiina kultura suchasnykh onlainovykh ZMI: riznovydy anormatyviv ta redahuvannia [Punctuation culture of modern online mass media: varieties of deviants and editing]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 60, 1, 48–52 (in Ukrainian).
- Kapeliushnyi, A. O. (2002). *Stylistyka i redahuvannia: praktychnyi slovnyk dovidnyk zhurnalista* [Stylistics and editing: a practical dictionary for journalists]. Lviv: PAIS (in Ukrainian).
- Kapeliushnyi, A. O. (2000). *Typolohiia zhurnalistykykh pomylok* [Typology of journalistic mistakes]. Lviv: PAIS (in Ukrainian).
- Marynenko, I. O. (2011). Vydy hramatychnykh i punktuatsiinykh pomylok na storinkakh zhurnalu «Ukrainskyi tyzhden» [Types of grammatical and punctuation mistakes on the pages of the journal «Ukrainian Week»]. *Styl i tekst: nauk. zb. / za red. V. V. Rizuna*. Kyiv, 12, 104–114 (in Ukrainian).
- Terlak, Z. (2021). Punktuatsiinyi slovnyk-dovidnyk [Punctuation dictionary-reference]. Vyd. 2-he. Lviv: Vydavnytstvo «Apriori» (in Ukrainian).
- Tsapok, O. M. (2013). Punktuatsiini pomylyky v internet-vydanniakh [Punctuation mistakes in online media]. *Movoznavchyi visnyk*, 16–17, 250–256 (in Ukrainian).
- Shulska, N. M., Zinchuk, R. S. (2022). Dotrymattia redaktorom punktuatsiinykh norm u movi media [Editor's compliance with punctuation rules in the media language]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*. Kyiv, 33 (72), 2, 2, 276–282 (in Ukrainian).
- Yavorskyi, A. Yu. (2012). Leksychni pomylyky na storinkakh drukovanykh ZMI [Lexical mistakes in journalistic texts]. *Ukrainska mova u XXI stolitti: tradytsii i novatorstvo*. Kyiv, 248–251 (in Ukrainian).
- Yavorskyi, A. Yu. (2012a). Syntaksychni pomylyky v zhurnalistykykh tekstakh (na materialy hazety «Den») [Syntactic mistakes in journalistic texts (based on the materials of «Day» newspaper)]. *Naukovyi visnyk VNU imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. Lutsk, 1(226), 143–150 (in Ukrainian).
- Yavorskyi, A. Yu. (2012b). Typovi movni pomylyky na storinkakh drukovanykh ZMI Kamianechchyny [Typical language mistakes on the pages of Kamianets region's print media]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*. Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 29(1), 121–125 (in Ukrainian).

Ruslana Zinchuk, Tetiana Burkovska. Punctuation culture in the district newspaper «Visnyk Demudivshchyny» at the level of complex sentences. The article deals with research of punctuation culture in the regional publication «Visnyk Demudivshchyny» (Journal of Demydivka Area) at the level of complex constructions. In times of modernization of society, when mass media reflect language culture presenting relevant information, media workers need to be aware of the level of responsibility not only for the content of the covered material, but also for its language design. Modern journalistic materials often do not meet the criteria of literacy, which leads to the need to study the linguistic culture of media texts at various levels, including punctuation. Complex sentences are characterized by a high degree of linguistic risk. The error-prone places in the use of

punctuation marks were identified in the design of such constructions in the analyzed publication and that fact determines the relevance of the proposed scientific research.

The objectives of the research are to analyze punctuation culture of complex sentences in the district newspaper «Visnyk Demudivshchyny»; to identify and classify abnormalities by frequency; to determine the degree of linguistic risk for each type. Actual material for the implementation of the goals was selected from 50 issues of the regional edition for 2022. Emphasis is placed on the main positions of the use of mandatory and optional punctuation marks in complex sentences of the analyzed publication. The detected abnormalities are differentiated by the type of connection in complex constructions.

Results. It has been found out that the highest degree of linguistic risk has errors associated with the incorrect punctuation of complex multi-component constructions, among which cases of violation of punctuation norms in the subordinating relations are most often observed. A smaller number of irregularities are recorded in compound sentences. Sporadic examples of non-observance of punctuation rules in complex constructions have been found. There were some isolated errors in non-conjunctive complex sentences.

Conclusions. The most frequent in the studied media texts are abnormalities associated with the omission of the necessary punctuation mark. Errors caused by the presence of an extra punctuation mark or the wrong punctuation mark, which is necessary in a specific case, are fixed much less often.

Key words: media language, punctuation culture, language standard, abnormality, complex sentence, compound sentence, complex sentence, non-conjunctive sentence, mass media, proofreading.

Зінчук Руслана Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та лінгводидактики Волинського національного університету імені Лесі Українки, <https://orcid.org/0000-0002-5432-7346>; zinchuk.ruslana@vnu.edu.ua

Бурковська Тетяна Миколаївна – студентка факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки, tetianaburkovska2@gmail.com